Adatok az USA nyersanyagtermeléséről

Összeállította: **Dr. Hahn György**

Magyarország ásványi nyersanyagainak perspektíváihoz a kutatások irányának és a gazdaságosság mértékének meghatározásához szükségünk van nemcsak a hazai, hanem a nemzetközi termelési, készletgazdálkodási, minőségi, földtani és gazdaságossági paraméterek figyelembevételére, az ilyen irányú adatok gyűjtésére. Hazai nyersanyagaink csak akkor lesznek versenyképesek, ha egyes mutatókban képesek leszünk a világszínvonal tartására, vagy megközelítésére. Éppen ezért a hazai geológusok tájékoztatása céljából először az USA nyersanyagtermelésén keresztül egy-két világgazdasági termelési problémát kívánunk felvetni.

Az USA nemzeti jövedelmét 1966-ban 740—750 milliárd dollárra becsülik, ami az előző évihez képest 7,8%-os növekedésnek felel meg. Ebből az összegből 22,9 milliárd esik nyersanyagokra — (66%); 15,1 milliárd fűtőanyagokra, (23%); 5,2 milliárd a nemfémes ásványokra és (11%); 2,6 milliárd dollár a fémes anyagokra — (1. táblázat).

Ez az összeg 1,4 milliárddal több (6,1%) mint 1965-ben volt, és 1958-hoz képest 26,9%-os növekedésnek felel meg. Az USA nyersanyagtermeléséből 3,35 milliárd dollár értékben exportált, ugyanakkor 6,7 milliárd dollár értékben importált. A különbözetet — 3,37 milliárd dollárt, a termelés 13%-át — külföldről biztosították. A kormány és a hadsereg összesen kb. 700 millió dollár értékű nyersanyagot, elsősorban alumíniumot, kadmiumot, rezet, molibdént, nikkelt, ólmot, cinket, ónt, magnéziumot, colombiumot, vanádiumot, wolframot és a platina-csoport tagjait tartalékolja árszabálvozás és stratégiai célokra. Ezenkívül kb. 70 millió t kőszenet és sok millió t kokszot, kőolajat, valamint sok milliárd m^3 földgázt tárolnak.

Az ország áramtermelése 1966-ban 1144, 1967-ben pedig 1314 milliárd kwó volt. Az energiatermelés fűtőértéke 1966-ban az ásványi nyersanyagokból 12,725 trillió kg kal vízi és nukleáris energiával pedig 13 526 trillió kg kal volt.

Az USA nyersanyagtermelése a fémes és nemfémes anyagokból, valamint építőanyagokból 1966-ban 3 191 millió t volt, ami az előző évihez képest csaknem 9%-os növekedésnek felel meg (1. táblázat). A mennyiségi többletet az árak nem követték egységesen. Ebből a szempontból érdekes a melléktermékek árának hullámzása. Míg a fémes anyagoknál 1964-hez képest az 1 t melléktermék ára 45 cent volt, addig 1966-ban ez csak 37 cent. Ezzel szemben az ásványi nyersanyagoknál — a homok és kavics kivételével — az 1964-es 1 t melléktermék 3 centes átlagára 1966-ra 20 centre emelkedett. Az egyes nyersanyagféleségek átlagárait a 2. táblázaton mutatjuk be. Ennek a táblázatnak a tanulmányozásához hozzátartozik az is, hogy az USA bányatermékeinek túlnyomó többségét 94, illetve 95%-át külszíni műveletekből nyeri (3. táblázat). Ezeknél csak az ólom, cink, mangán, wolfram és wollasztonit nagyobb része kerül ki mélyművelésből.

Igen érdekes képet mutat az USA bányáinak kapacitása is (4. táblázat). 1965-höz viszonyítva 61 db-bal kevesebb bánya működött 1966-ban, de míg az ércbányák száma 10 db-bal szaporodott, addig az ásványbányák száma 71-el csökkent. Fokozatosan megszüntetik az 1000 t/év kapacitásnál kisebb bányákat, ugyanakkor 30 db érc és 14 db nemfémes ásványi nyersanyagot termelő bánya kapacitását 10 millió t/év nagyságrendűre tervezik növelni.

A bányatermékek és a késztermékek (1. táblázat) százalékos arányai bepillantást nyújtanak az USA nyersanyagfajtáinak termelésébe és azok koncentrátumára.

Így világosan láthatjuk, hogy egyes nyersanyagoknál (pl. réz, arany, platina) milyen hatalmas mennyiségeket kell megmozgatni az eladható késztermék kinyeréséért.

Az USA bár több nyersanyagból fokozódó mértékben behozatalra szorul, de még mindig számos ásványtermékből a világranglista élén áll. Éppen ezért szükségesnek tartom, hogy a világtermelést az USA adataival összevetve szemléltessem (5. táblázat). Különösen jelentősnek tekinthető az USA kőolaj, földgáz, földpát, csillám, foszfát, kősó, terméskén, ezüst, titán, réz és molibdénérc termelése.

Az USA 1966-ban jelentősen fokozta a kőszén, földgáz és kőolajtermelését (4,3; 7,5; 10%). Nagymértékben növelték a héliumgáz kinyerését is.

A fémek közül az alumínium előállítás szempontjából az USA nagy mennyiségű bauxit behozatalra szorul, elsősorban a 46,3 millió t-ás világtermelés 48%-át szolgáltató amerikai kontinens, Ausztrália és Guinea területéről. Az alumínium 86%-át bauxitból nyerik ki.

A rhodéziai embargó miatt csökkentek a króm tartalékok. A kobalt ellátást Katangából — import útján — biztosították. Rézből — a

Digitalizálva a Magyar Bányászati és Földtani Hivatal támogatásával, a Magyarhoni Földtani Társulat kezdeményezésére.

1. táblázat

AZ USA NYERSANYAGTERMELÉSÉNEK ÉRTÉKE (E. $-BAN, MENNYISÉGE (E. T-BAN) ÉS A KÜLSZÍNI ÉS MÉLYMŰVELÉSŰ BÁNYÁK ANYAGKIHOZATALI SZÁZALÉKOS ARÁNYA A PIACKÉPES KÉSZTERMÉKHEZ, 1966-BAN, NYERSANYAGFAJTÁNKÉNT

Nyersanyagok és mértékegységük	Értéke	Bányák összes anyag kitermelése	Bányabeli kitermelés % aránya a késztermékhez	
			Külszíni bányák	Mélyművelésű bányák
Antracit m. t	100 663	12	—	—
Földgáz md m³	2721 875	486	—	—
Kondenzátum m. t	1047 858	62	—	—
Kőolaj m. t	8727 387	402	—	—
Kőszén és lignit m. t	2421 293	485	—	—
Egyéb	88 924	—	—	—
Fűtőanyagok össz.:	15108 000	—	—	—
Arany (telérből)	63 119	0,4	3,5	29,1
Arany (folyóvízből)		0,9	0,3	—
Bauxit	20 095	3113	56,9	75,0
Cink	160 044	12,360	2,4	3,6
Ezüst	56 463	0,04	141,7	1918,2
Higany	9 722	40	0,9	7,7
Ilmenit	17 608	26,542	3,0	—
Molibdén	144 327	—	—	—
Ólom	98 964	6,917	3,5	3,1
Réz	1033 850	506,584	0,2	1,0
Urán	77 520	28,943	5,6	69,4
Vanadium	22 210	—	—	—
Vaserc	854 134	416,000	19,3	63,6
Wolfram	17 620	—	—	—
Egyéb fémek	Nikkel	1,3	1,1	—
	Platina	0,09	0,3	—
	Ritkaföld	19	26,3	—
	39 382			
összesen fémek egyéb		5,012	—	—
Fémek összesen:	2621 000	1037,000	—	—
Agyagok	221 457	98,723	47,6	24,2
Azbeszt	11 056	2,362	4,9	5,6
Barit	11 259	8,091	9,2	71,7
Bór	68 209	16,424	4,4	—
Csillám	3 734	821	8,1	—
Csiszolóanyagok ált.	3 145	350	—	—
Drágakő	2 437	—	—	—
Foszfát	261 121	337,000	10,1	50,0
Földpát	7 192	1,669	37,1	—
Fluorit	10 841	668	36,2	30,1
Gipsz	35 681	18,238	39,0	100,0
Homok, kavics	984 982	848,000	100,0	—
Horzsakő	6 765	3,116	94,3	—
Kálisó	122 210	20,824	—	13,6
Faragott kő	1260 715	6,458	33,1	8,3
Zúzott kő		791,000	91,4	100,0
Kősó	229 985	14,120	94,8	85,4
Kén	201 297	7,967	98,5	—
Magnézium	46 610	1,634	39,0	—
Perlit	3 907	595	61,5	100,0
Talk, zsírkő, pirofillit	6 479	1,446	37,2	84,6
Term. nátriumszulfát	11 271	2,129	—	58,5
Vermikulit	4 954	3,805	6,2	—
Egyéb nem fémes anyagok összesen	Aplit	629	22,9	—
	Cianit	835	9,1	—
	Olivin	76	57,9	—
	Egyéb	4,290	—	—
	1 661 399			
Nem fémes anyagok összesen:	5177 000	2156,000	—	—
Nyersanyagok összesen:	22906 000	—	—	—

Digitalizálva a Magyar Bányászati és Földtani Hivatal támogatásával, a Magyarhoni Földtani Társulat kezdeményezésére.

A FŐ ÉS MELLÉK ÁSVÁNYTERMÉKEK ÉRTÉKE A KÜLSZÍNI ÉS MÉLYMŰVELÉSŰ BÁNYÁKBAN, AZ USA-BAN, 1966-BAN (ÉRTÉK/TONNA)

Érc	Külszíni bányák		Mélyművelésű bányák	
	főtermék	melléktermék	főtermék	melléktermék
Arany (telérből)	$ 8,72	0,04	11,43	2,19
Arany (torlatból)	0,11	—	—	—
Bauxit	8,12	—	8,12	—
Berillium	1,68	0,31	—	—
Cink	10,76	2,45	11,68	3,44
Ezüst	1,98	1,17	35,31	6,69
Higany	18,82	2,48	41,14	—
Mangánérc	14,50	23,00	13,90	21,87
Mangánvasérc	2,26	—	—	—
Molibdén	3,27	—	5,84	0,25
Ólom	11,64	12,34	10,37	4,31
Platinacsoport	0,36	—	—	—
Réz	5,00	0,40	7,70	0,85
Titán	0,72	0,26	—	—
Urán	17,62	0,13	16,85	0,30
Vasérc	3,71	—	7,21	0,16
Wolfram	—	—	29,13	3,52
Fémek összesen:	3,95	0,18	8,72	1,26
Agyagok	3,74	0,01	9,34	0,04
Azbeszt	7,37	0,01	8,92	—
Barit	1,46	—	6,36	—
Cianit	7,85	0,19	—	—
Csillám	3,50	0,20	3,50	—
Csiszolókő	105,75	15,50	—	—
Fluorit	11,75	4,90	12,80	5,55
Foszfát	2,25	—	7,21	—
Földpát	4,30	0,41	—	—
Gipsz	3,43	—	—	—
Grafit	303,66	—	—	—
Gránát	25,38	—	—	—
Homok kavics	1,05	—	—	—
Horzsakő	2,07	—	—	—
Kálisó	—	—	5,35	0,25
Kén (Frasch)	23,27	—	—	—
Kén (egyéb módon)	3,00	—	—	—
Korund	19,09	—	—	—
Kovaföld	35,70	—	—	—
Kőpor	3,18	—	4,21	—
Kősó	15,05	0,61	6,08	0,53
Lithium	5,68	0,52	—	—
Magnezit	3,10	0,57	—	—
Olivin	13,62	—	—	—
Őrölt, tört kő	1,41	—	1,96	—
Perlit	7,73	—	8,00	—
Pirit	5,00	—	—	—
Talk, zsírkő, pirofillit	6,14	—	7,28	—
Terméskő	15,46	0,48	14,98	0,98
Vermikulit	4,11	—	—	—
Nemfémes ásványok összesen:	1,62	0,02	4,37	0,20
Nyersanyagok összesen:	2,03	0,05	6,67	0,76

Digitalizálva a Magyar Bányászati és Földtani Hivatal támogatásával, a Magyarhoni Földtani Társulat kezdeményezésére.

A KÜLSZÍNI ÉS MÉLYMŰVELÉSŰ BÁNYÁK ARÁNYA A NYERSÉRC VONATKOZÁSÁBAN AZ USÁBAN, 1966-BAN NYERSANYAGONKÉNT %-BAN

3. táblázat

Nyersanyagok	Érctermelés	
	Külszíni bányákban	Mélyművelésű bányákban
Arany torlatból	100	—
Arany telérből	39	61
Bauxit	90	10
Berillium	100	—
Cink	3	97
Ezüst	42	58
Higany	56	44
Mangánérc	—	100
Mangánvasérc	100	—
Molibdén	19	81
Nikkel	100	—
Ólom	—	100
Réz	86	14
Ritkaföldfémek (Th)	100	—
Titán	100	—
Urán	24	76
Vasérc	91	9
Wolfram	—	100
Fémek összesen:	83	17
Agyagok	97	3
Azbeszt	96	4
Barit	97	3
Bór	100	—
Cianit	100	—
Csillám	100	—
Fluorit	3	97
Foszfát	98	2
Földpát	100	—
Gipsz	75	25
Grafit	100	—
Gránát	100	—
Homok, kavics	100	—
Homokkő	100	—
Kálisó	—	100
Kén	100	—
Korund	100	—
Kovaföld	100	—
Kőpor	44	56
Kősó	32	68
Lithium	100	—
Magnezit	100	—
Márga, zöldhomok	100	—
Nátriumszulfát	100	—
Olivin	100	—
Őrölt, tört kő	96	4
Perlit	100	—
Szóda	—	100
Talk, zsírkő, pirofillit	41	59
Terméskő	95	5
Vermikulit	100	—
Wollasztonit	12	88
Nemfémek összesen:	96	4
Nyersanyagok összesen:	94	6

hatalmas termelés ellenére — Afrikából és Chiléből behozatalra szorultak. Az aranytermelés enyhén növekedett. 1966-ban a vasérc és ezzel kapcsolatos kohászati termékek termelési kapacitása világszerte meghaladja a keresletet. Ez a tény nemcsak vasérc, hanem a mangánbányászatnál is éreztette hatását. Az indiai mangánérc tonnájának ára 2,6 dollárra esett. Az ólom és magnézium szükségletük kielégítését új bányák beállításával kívánják fokozni.

A csökkenő higanytermelést olasz és spanyol importtal (1 kg = 14,61 £), a nikkelt Kanadából és Új-Kaledoniából, a platinát Dél-Afrikából (Rustenburg bányából) biztosítják.

Ezüsttermelésben 1966-ban megelőzték az 50 éve vezető Mexikót. Az ezüst ára grammonként 4,1 cent volt.

Thoriumot monacit homokból állítottak elő. Fejleszteni kívánják a titánbányák hozamát. A wolfram termelését és importját fokozzák annak ellenére, hogy 1963-tól ötszörösére, 8,54 dollárra emelkedett 1 tonna érckoncentrátum ára. Az uránbányák hozamát 1980-ig — a tervezett szükségletek szerint — négyszeresére, 40 000 t-ra kívánják emelni. Így valószínű, hogy az 1966-ban 141 000 t-ra becsült 17,8 $/kg és 200 000 t 22,2 $/kg-os termelési költségű érckészleteket igénybeveszik.

Vanádiumot az újonnan feltárt arkansasi lelőhelyekről és Dél-Afrikából kívánják biztosítani. A cinktermelés és kereslet párhuzamosan haladt, ára 32,2 cent/kg volt.

A nemfémes anyagok termelésében Alaszka adja a legtöbb baritot és California a bórt. Az agyagok közül a pelletezésre szánt bentonitok termelését fokozták. Említésre érdemes, hogy a fluorit ára mind az USA-ban, mind pedig Olasz-, illetve Spanyolországban, tehát a főtermelőknél (1—5 $/t-val) emelkedett.

Ugyanakkor a lithium új csúcstermelése 1,07 $/kg-ról 0,86 $/kg-ra csökkentette az árakat.

Érdekesség, hogy a legolcsóbb nyersanyag, az édesvíz tengervízből történő előállítására Kaliforniában egy hőerőművet terveznek, melynek kapacitása 680 millió l/év lesz. Az itt alkalmazott új technológia eredményeként kb 1/3-ára, 18,1 m^3/1 $-ra csökkentették a termelési költséget.

Az egyes nyersanyagok árának tanulmányozása (6. táblázat) előrevetíti a fejlesztés irányát. A hagyományos energiahordozók, valamint a vas és alumínium nyersanyagok árának csökkenése egyrészt az új nukleáris fűtőanyagok, másrészt a műanyagok versenye, valamint ezen alapanyagok fejlesztési kapacitásának túlhajtása miatt állt elő. Az USA-ban 1966-ban az egyes alapvető energiahordozók előállítási költsége alacsony volt: villamosenergia 1,6 cent/

Digitalizálva a Magyar Bányászati és Földtani Hivatal támogatásával, a Magyarhoni Földtani Társulat kezdeményezésére.

/Kwó, földgáz 0,56 cent/m³, kőolaj 21,4 $/t, kereskedelmi kohókoksz 9,81 $/nettó t.

Fejlesztették az 1965-ben 769 990 mérföld hosszú földgáz és 210 867 mérföld kőolajvezetékek átbocsátóképességét és hosszát.

A szénbányászat termelésének 73%-át vasúton szállították, de előtérbe került minden energiahordozónál a víziút is, mely a szállítás összmennyisége tekintetében felülmúlja a vasútat. Az utóbbi időben a szénbányászatban is eredményesen alkalmazzák a hidraulikus szállítást.

4. sz. táblázat

AZ USA FÉMES ÉS NEMFÉMES BÁNYÁINAK KAPACITÁSA 1966-BAN, NYERSANYAGONKÉNT

Nyersanyagok	Összes bányák száma	e. t. alatt	1. e. t-től 10 e. t-ig	10 e. t-tól 100 e. t-ig	100 e. t-tól 1 m t-ig	1 m t-tól 10 m t-ig	10 m. t felett
Antimon	9	9	—	—	—	—	—
Arany torlatból	152	64	62	18	6	1	1
Arany telérből	102	92	2	4	2	2	—
Bauxit	14	—	4	6	4	—	—
Berillium	9	6	3	—	—	—	—
Cink	203	23	51	36	93	—	—
Ezüst	91	72	12	5	2	—	—
Higany	129	105	13	11	—	—	—
Mangánérc	5	—	—	5	—	—	—
Mangánvasérc	7	—	1	2	4	—	—
Molibdén	3	—	1	—	—	1	1
Ólom	116	84	15	8	8	1	—
Ón	3	3	—	—	—	—	—
Réz	131	57	18	15	18	18	5
Titán	6	—	—	—	1	5	—
Urán	489	234	106	57	92	—	—
Vasérc	147	7	15	30	56	36	3
Wolfram	9	4	3	1	1	—	—
Egyéb	6	2	—	2	1	1	—
Fémek összesen:	1631	762	306	200	288	65	10
Agyagok	1245	68	309	702	165	1	—
Azbeszt	10	—	4	3	2	1	—
Barit	48	5	10	16	16	1	—
Bór	3	1	—	—	—	2	—
Csillám	21	5	4	10	2	—	—
Csiszolóanyagok	10	3	3	4	—	—	—
Fluorit	20	7	8	2	3	—	—
Foszfát	60	1	3	10	24	21	1
Földpát	60	28	9	17	6	—	—
Gipsz	78	6	10	28	34	—	—
Gránát	4	—	—	—	4	—	—
Horzsakő	149	28	36	69	16	—	—
Kálisó	11	—	—	—	4	7	—
Kén (Fresch)	11	—	—	—	8	3	—
Kén (egyéb módon)	2	2	—	—	—	—	—
Kovaföld	14	3	3	4	4	—	—
Kősó	56	1	12	13	26	4	—
Márga, zöldhomok	2	1	1	—	—	—	—
Olivin	5	1	2	2	—	—	—
Őrölt, törtkő	4417	189	416	1366	2088	355	3
Perlit	17	4	8	3	2	—	—
Szóda	2	—	—	—	1	1	—
Talk, zsírkő, pirofillit	71	18	31	21	1	—	—
Terméskő	577	233	244	85	15	—	—
Vermikulit	4	—	1	1	2	—	—
Wollasztonit	4	—	3	—	1	—	—
Egyéb	7	—	2	—	4	—	—
Nemfémek összesen:	6908	604	1119	2357	2428	296	4
Mindösszesen:	8539	1366	1425	2557	2716	461	14

Digitalizálva a Magyar Bányászati és Földtani Hivatal támogatásával, a Magyarhoni Földtani Társulat kezdeményezésére.

A VILÁG ÉS AZ USA NYERSANYAGTERMELÉSÉNEK ARÁNYA, 1966-BAN

Ásványok — nyersanyagok és mértékegységük		Világtermelés	Az USA nyersanyag termelésének aránya a világtermelés %-ában
Kőolaj	mdt	1,6	25
Földgáz	md m^3	675*	71
Fekete és barnaszén	mt	2,654	18
Antracit	mt	190	6
Azbeszt	mt	3	4
Gyémánt m. karátban		37	—
Földpát	mt	2	34
Fluorit	mt	3	8
Gipsz	mt	50	18
Csillám	et	19	55
Foszfát	mt	100	40
Kálisó	mt	15	20
Kősó	mt	111	30
Elemi kén	mt	17	51
Bauxit	mt	46	4
Kromit	mt	5	—
Vasérc	mt	628	15
Higany	t	9,097	8
Ezüst	t	7,843	17
Ilmenit	mt	3	33
Rutil	et	251	—
Réz (érc és koncentrát)	mt	5	24
Ólom (érc és koncentrát)	mt	3	10
Molibdén (érc és koncentrát)	t	6,435	63
Nikkel (érc és koncentrát)	et	469	3
Platina-csoport (érc és koncentrát)	kg	91,450	2
Wolfram 60% WO_3 (érc és koncentrát)	et	59	14
Cink (érc és koncentrát)	mt	4	12

* becsült érték

6. sz. táblázat

EGYES NYERSANYAGOK ÉS FÉLKÉSZTERMÉKEK ÁRÁNAK ALAKULÁSA, AZ USA-BAN, 1966-BAN (az 1957—59-es ár = 100 alapján)

Nyersanyagok	1966-os árindex
Vasérc	90,5
Alumíniumrud	97,7
Rézrud	123,2
Öntött ólom	161,1
Cinktábla	130,0
Nemfémes hulladékok	162,7
Homok, kavics zúzott kő	105,5
Szerkezeti agyagok	105,1
Gipsz	104,0
Építési mész	113,1
Foszfát	138 1
Kálisó	117 8
Kén	121.0
Szén általában	96.5
Antracit	93.7
Kőszén	96.8
Koksz	107.3
Gáz üzemanyag	124 1
Elektromos energia	100.8
Finomított kőolaj	95.9
Nyersolaj	96 8
Összes árucikkek	105,9

Az USA jelentős erőfeszítéseket tesz mind magán, mind állami vonalon, hogy növelje a külföldön eszközölt befektetéseit. 1966-ban a magánerőből származó külföldi ipari beruházások értéke 54,6 milliárd $ volt, ebből 16,2 az olajiparra és 3,8 a bányászatra és dúsításra jutott. 1966-ban az USÁ-ban új kivitelezési tervekre és berendezésekre a bányászatban 1,5 milliárd, a vas- és acéliparban 2,2 milliárd, egyéb kohászatban 0,9 milliárd, a kő-, agyag- és üvegiparban 0,9 milliárd és a kőolaj, valamint a széntermelésben 4,4 milliárd dollárt költöttek.

Az USA fejlesztési-beruházási tevékenységének mértékét egyrészt az alapanyag igények növekedése (7. sz. táblázat), másrészt a kutatási tevékenység mértéke szabja meg. Igen figyelemreméltó, hogy a kutatás összhossza 1966-ban 1965-höz képest 1,5 millió fm-rel, ezen belül a nemfémes anyagoké 1,26 millió, a fémes nyersanyagoké pedig 274 000 fm-rel csökkent. Az utóbbi kategórián belül az urán feltárásának fm hossza duplájára, 757 000 fm-rel, a réz 95 000 fm-rel növekedett, de a vasérc 422 000

Digitalizálva a Magyar Bányászati és Földtani Hivatal támogatásával, a Magyarhoni Földtani Társulat kezdeményezésére.

7. sz. táblázat

AZ USA FŰTŐANYAG, ENERGIA ÉS FONTOSABB NYERSANYAG FOGYASZTÁSA, 1966-BAN ÉS A TERVEZETT IGÉNY 1980-BAN

Árucikkek — nyersanyagok	Mértékegységük	Fogyasztás 1966-ban	Tervezett igény 1980-ban	Növekedési arány 1966—80-ig %-ban évente
Kőszén	mt-ban	441	612—668	+2,3+3,0
Antracit	mt-ban	9	10	— 0,9
Kőolaj	md t-ban	0,6	0,9	+ 3,0
Földgáz	md m^3-ban	475	697	+ 2,8
Elektromos energia	md kwo-ban	1,248	—	—
Összes energia	trillió Btu-ban	56,835	88,075	+ 3,2
Vasérc	mt-ban	136	176	+ 1,9
Acél	mt-ban	122	158	+ 1,9
Króm (kohászati)	et-ban	751	1.815	+ 6,5
Mangánérc (35%-os)	et-ban	2,150	3,360	+ 3,2
Molibdén koncentrát	t-ban	23,5	46,7	+ 5,0
Wolfram koncentrát	t-ban	8	14	+ 4,3
Alumínium	mt-ban	3,6	9,4	+ 7,1
Antimon, elsődleges	et-ban	17,9	31,8	+ 4,2
Réz, finomított	mt-ban	1,9	2,5	+ 1,7
Ólom	mt-ban	1,2	1,7	+ 2,6
Cink	mt-ban	1,6	3,0	+ 4,4
Higany	t-ban	2,463,5	3,659,4	+ 3,0
Platina-csoport	t-ban	52	124	+ 6,4
Ezüst, ipari	t-ban	5,695	9.858	+ 4,0
Ilmenit és titán koncentrát	et-ban	545	1 080	+ 5,0
Urán U_3O_8 koncentrát	et-ban	8,6	32—36	+10,8
Azbeszt	et-ban	730	1,000	+ 2,3
Anyagok	mt-ban	51	67	+ 2,0
Mész	mt-ban	16	36	+ 5,8
Foszfát	mt-ban	25	48	+ 4,9
Kálisó koncentrát	mt-ban	3,6	8,6	+ 6,4
Kősó koncentrát	mt-ban	35	70	+ 5,1
Homok, kavics	md. t-ban	0,9	1,6	+ 4.8
Kő	md. t-ban	0,7	1,4	+ 4,5
Kén	mt-ban	9,3	19,1	+ 5,3

és a cinké 304 000 fm-rel a felére, az ólom pedig 170 000 fm-rel csökkent. (8. táblázat).

Ami a kutatási módszerek arányát illeti (9. táblázat) az egyes fúrási fm hosszak az összfm távolságok kb 90%-át adják ezenbelül is kiemelkedik a Rotary fúrások mennyisége. Az egyes nyersanyagféleségek kutatás és bányászat következtében előálló készletnövekedései (10. táblázat) a fejlesztési tevékenység hatékonyságát mutatják. Különösen a 8 és 10-es táblázat összevetése tanulságos.

Az egész világon tanulmányozzák az USA nyersanyagtermelési, fejlesztési mutatóit és azok változásait, melyek nagy hatást gyakorolnak a világpiaci kereslet és kínálat valamint a technikai haladás mértékére.

Másrészt figyelembe kell vennünk, hogy a nagyobb termelési volumennel rendelkező országoknak, pl. az USA-nak és a Szovjetuniónak módja van arra, hogy az árakat, és ezen keresztül a gazdaságosság alakulását kapacitásbővítéssel befolyásolják.

Jó példa erre a kőszéntermelés alakulása. A kőszén világtermelési indexe az 1958-as produktumot 100-nak véve 1966-ban a kapitalista világban 98-ra esett. Az USA 1947-ig emelte (621 m t) majd 1958-ig csökkentette, azóta pedig enyhén növelte a kőszéntermelését. Így adódott az a helyzet, 1966-ban, hogy az USA és Kanada termelési indexe 122-re, az ázsiai tőkés országoké 129-re nőtt de Európa mutatója 84-re zuhant vissza.

A szocialista országokban a gazdaságos termelésre való átállás 1966—67-ben azt eredményezte, hogy míg a Szovjetunió, Kína, valamint Lengyelország és Bulgária emelték — utóbbiak kismértékben — addig az NDK, Csehszlovákia és hazánk jelentősen csökkentették széntermelésüket.

Reméljük, hogy a fenti példák és adatok további értékelésekkel szaporodva hozzájárulhatnak a hazai nyersanyagtermelés és fejlesztés legkedvezőbb irányainak kijelöléséhez.

Digitalizálva a Magyar Bányászati és Földtani Hivatal támogatásával, a Magyarhoni Földtani Társulat kezdeményezésére.

AZ USA FONTOSABB ÉRCEINEK ÉS ÁSVÁNYAINAK KUTATÁSI MÓDSZEREI, 1966-BAN, FM-BEN

8. táblázat

Nyersanyagok	Aknamélyítés	Feltáróvágatok	Keresztvágatok	Árkolások	Gyémántfúrás	Kötélfúrás	Rotary fúrás	Ütvemű köd ő fúrás	Egyéb	Összesen
Arany	662	4985	18205	2183	35303	538	13677	85879	1341	162773
Berillium	3	—	5	5	162	—	5455	183	1524	7337
Cink	458	7449	29394	—	102135	19529	5951	54378	5316	224606
Ezüst	581	2147	8623	363	23089	110	2826	2267	229	40235
Higany	233	536	2213	847	2318	1119	4589	6189	—	18044
Molibdén	—	3110	28857	15	27828	—	1766	—	1908	63484
Ólom	3265	6698	26462	9794	105140	37763	1913	8865	13829	213729
Réz	867	4766	31738	1000	291106	17615	68201	10998	488	426779
Urán	1036	4238	68292	176	67128	424	1119052	390097	751	1651194
Vasérc	277	14525	31329	—	79373	2122	53167	236642	51199	468634
Wolfram	38	1144	2094	1292	7810	—	31	—	18	12427
Egyéb fémek	31	75	623	393	10228	337	29996	4337	1458	47478
Agyagok	—	23	564	31	29	—	64597	2499	85709	153452
Azbeszt	—	148	622	—	—	—	2240	543	—	3553
Barit	—	253	851	1803	1010	427	4420	3472	96	12332
Csillám	—	—	—	39	713	152	3353	—	—	4257
Fluorit	516	115	4385	396	11161	—	91	—	—	16664
Foszfát	—	—	—	3728	—	—	49898	—	35662	89288
Gipsz	—	457	2120	—	2475	—	40259	—	305	45616
Kálisó	—	—	2125	—	1523	—	5701	—	—	9349
Kő	—	219	15660	1085	4869	—	209123	77484	2138	310578
Szóda	31	—	—	—	737	—	9894	—	—	10662
Talk, zsírkő, pirofillit	269	1623	1600	—	3418	—	—	532	—	7442
Egyéb ásványok	—	—	59	97	269	—	2671	145782	—	148878

Digitalizálva a Magyar Bányászati és Földtani Hivatal támogatásával, a Magyarhoni Földtani Társulat kezdeményezésére.

9. táblázat

KUTATÁSI MÓDSZEREK ARÁNYA AZ USA- BAN, 1966-BAN

Kutatási módszer	Fémek kutatása		Nemfémek kutatása		Kutatások összesen	
	fm-ben	%-ban	fm-ben	%-ban	fm-ben	%-ban
Aknamélyítés	7 452	0,2	815	0,1	8 267	0,2
Feltáró vágatok	49 673	1,5	2 839	0,3	52 512	1,3
Keresztvágat hajtás	247 834	7,4	27 985	3,4	275 819	6,6
Gyémántfúrás	751 619	22,5	26 203	3,2	777 822	18,8
Kötélfúrás	79 552	2,4	579	0,1	80 131	1,9
Rotary fúrás	1 306 624	39,2	392 247	48,3	1 698 871	40,9
Ütveműködő fúrás	799 836	24,0	230 311	28,4	1 030 147	24,8
Árkolások	16 068	0,5	7 179	0,9	23 247	0,6
Egyéb	78 061	2,3	123 909	15,3	201 970	4,9
Összesen	3 336 719	100,0	812 067	100,0	4 148 786	100,0

AZ USA KUTATÁSBÓL ÉS BÁNYÁSZATBÓL ADÓDÓ KÉSZLETNÖVEKEDÉSE, 1966-BAN, NYERSANYAGFAJTÁNKÉNT 1000 T-BAN

10. táblázat

Nyersanyagok	Aknamélyítés	Feltáróvágatok	Keresztvágatok	Árkolás	Letakarítás
Arany torlatból	—	—	1	5	7
Arany telérből	6	27	82	1	32
Bauxit	—	—	—	—	119
Berillium	—	—	—	—	3
Cink	5	30	392	—	298
Ezüst	7	21	71	3	11
Higany	1	2	11	3	558
Molibdén	—	24	348	—	—
Ólom	47	40	202	63	259
Réz	12	25	261	16	28816
Urán	7	16	427	—	11074
Vasérc	7	36	203	—	121464
Wolfram	—	10	24	1	3
Egyéb	3	1	3	2	1607
Fémek összesen:	90	232	2025	94	161251
Agyagok	—	—	5	—	32553
Azbeszt	—	—	3	—	152
Barit	—	1	3	4	1201
Fluorit	4	1	25	1	27
Foszfát	—	—	—	19	185033
Földpát	—	—	—	—	52
Gipsz	—	4	31	—	7017
Kálisó	—	—	28	—	—
Kő	—	—	1664	24	23395
Szóda	1	—	—	—	—
Talk, zsírkő, pirofillit	5	7	11	—	88
Vermikulit	—	—	—	—	390
Egyéb	—	2	2	3	1043
Nemfémek összesen:	10	15	1772	51	250951
Nyersanyagok összesen:	100	247	3797	145	412202

Digitalizálva a Magyar Bányászati és Földtani Hivatal támogatásával, a Magyarhoni Földtani Társulat kezdeményezésére.

Digitalizálva a Magyar Bányászati és Földtani Hivatal támogatásával, a Magyarhoni Földtani Társulat kezdeményezésére.